ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

SAYI:18-19

SAMSUN 2005

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Sahibi:
OMÜ İlahiyat Fakültesi Adına:
Prof. Dr. Ferit BERNAY

Yazı İşleri Müdürü:
Prof. Dr. Osman Zümrüt

Yayın Editörü:
Doç. Dr. Yavuz Ünal

Yayın Kurulu:
Doç. Dr. Yavuz Ünal, Doç. Dr. Mustafa Köylü
Yrd. Doç. Dr. İsrafil Balcı

Dizgi ve Mizanpaj:
Arş. Gör. Hasan ATSIZ

Kapak, Cilt ve Baskı:
Ceylan Ofset
Tel: 0 362 431 14 44
E-mail: ceylan@ceylanofset.com

Sayı: 18-19 Samsun 2005

KATOLİK KİLİSESİ'NİN ENDÜLJANS UYGULAMASI VE PROTESTAN REFORMUNA ETKİSİ

Hakan Olgun*

ÖZET

Endüljans dinsel olarak bağışlanan günahın geriye kalan dünyevi cezasının Mesih ve azizlerin faziletine dayanılarak kilise tarafından affedilmesidir. Hıristiyanlığın günah bağışlama sakramentine bağlı olarak ortaya çıkan endüljans uygulaması zaman içinde Ortaçağ Katolik Kilisesi'nin dinsel istismarına uğramıştır. Günahların dünyevi karşılıklarının para ile ödenmesi uygulamasına dönüşen bu Katolik sömürüsüne en güçlü tepki, yine bir Katolik rahip olan Martin Luther'den gelmiştir. Luther Katolik Kilisesi'nin endüljansları istismar ettiğini meşhur Doksan Beş Tezi ile ilan etmiş ve böylece Protestan reformasyonu başlamıştır. Bu nedenle kilise endüljanslarının Protestanlığın ortaya çıkışında önemli bir etkisi söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Endüljans, Martin Luther, Reform, Protestanlık

Giriş

Bütün dinler, bağlılarına uymaları gereken bir takım dinsel ve ahlaki kural ve yükümlülükler sunarak bunlara itaat etmelerini ister. Ancak yine dinler, insanların, bütün yaptırımlarına rağmen bu tür kuralları zaman zaman aşarak hata, günah ve suç işleyebileceklerini de dikkate alır. Dinler bu tür suç ve günahların ortadan kaldırılması ve insanların suçluluk ve günahkarlık duygusundan kurtulmaları için bir pişmanlık süreci tesis etmiştir. Bu süreç içerisinde günahkar insan yaptığı kötülüğün farkına vararak bir daha yapmama kararı verdiğinde, bağlı olduğu dininin sunduğu bağışlanma fırsatına doğru yaklaşmış olur. Dinsel tanımıyla "tövbekarlık" olarak nitelenen bu uygulamanın sonunda, günahkar insan günahlarından aklanma imkanı edinerek inandığı tanrısı ile olan ilişkisini huzur içinde sürdürme hakkı kazanır.

Günahlardan pişman olma sürecini ifade eden pişmanlık uygulaması Hıristiyanlık için de söz konusudur. Ancak Hıristiyanlık, günahkar kulu ile tanrısı arasındaki pişmanlık ve bağışlama rahmeti arasındaki

* Arş. Gör. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. holgun@omu.edu.tr

ilişkinin kurulmasında bir aracılık kurumu tesis etmiştir. Kilise, papalık ve ruhban sınıfının aracılığını içeren bu uygulama, günahlardan bağışlanmak gibi insan bireyine has özel bir uygulamaya "yabancı" bir unsurun eklenmesi sonucunu doğurmuştur. Nitekim Hıristiyanlıkta, çok geçmeden bu aracı unsurlar günahkar insanın Tanrı'ya yönelik tövbekarlığını kolaylıkla istismar edip dinsel bir sömürü aracına dönüştürmekte gecikmemiştir. Esasen, Tanrı ile insanlar arasındaki ibadet, dua ve tövbe etme gibi iletişimlerin sağlanmasında en temel unsur olan kilise kurumunun bulunuyor olması dinsel istismar sorununun kaynağını teşkil etmiştir.

Hıristiyanlık içinde tecrübe edilen dinsel pişmanlık eyleminin istismarı sorunu Ortaçağ'da en üst seviyeye ulaşmıştır. Ortaçağ Roma Katolik Kilisesi, bu dönemde dinsel otoritesinin ve meşruiyetinin bulunmadığını da içeren çok önemli eleştirilerle karşı karşıyadır. Katolik Kilisesi'nin dinsel otoritesinin Hıristiyanlar içinde tartışılmaya başlamasının, kilisenin uyguladığı günah bağışlama süreci ile de yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Hıristiyanlık tarihinde endüljanslar olarak meşhur olan bu dinsel sömürü uygulamaları, 16. yüzyılda ortaya çıkan Protestan reformasyonunun da en önemli gerekçeleri arasında yer almaktadır. Öncelikle kendisi de bir Katolik rahip olan Martin Luther'in (1483-1546) Katolik Kilisesi'nin günah bağışlama istismarına yönelttiği teolojik eleştiriler reform hareketinin başlatıcı adımını oluşturmuştur.

Bu makalede, öncelikle Katolik inancında yer alan günahlardan arınma ve bağışlanma teolojisi ile bu bağışlanma sürecinin endüljans uygulamalarıyla, zamanla kilise ve papalık tarafından istismar edilişi ele alınacaktır. Ardından da Katolik Hıristiyanlığı temelinden parçalayan Protestan reformasyonunun oluşumunda bu endüljans uygulamalarının katkısı irdelenecektir. Bu şekliyle, Hıristiyanlık tarihinin en önemli dinsel sömürü uygulamasının tarihsel ve teolojik serüveni ortaya konulacaktır.

1. Katolik Endüljans Teolojisi

Hıristiyanlıkta inançlarının gereğinin aksine davranan günahkarlar, pişman olup tövbe etme, günahını itiraf etme ve bağışlanma sürecinin sonunda günahlarından kurtulma hakkına sahiptir. Hıristiyanlığın günahlardan aklanmaya ilişkin bu sürecinin işletilmesi için Tanrı ile günahkar insan arasında, bağışlanma işine aracılık etmesi gereken bir rahip yer almaktadır. Günahlarından dolayı pişmanlık duyup bu durumu

bir rahibe itiraf eden günahkar, ancak bu rahibin nezaretinde günahlarından kurtulabilir. Tanrı ile günahkar kulu arasındaki bağışlanma eyleminde böylesi bir düzeneğin bulunuyor olması, Hıristiyanlığın günah bağışlama ibadetine ilişkin sömürü sisteminin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu nedenle, reformasyonun en temel başlatıcı etkenlerinden olan endüljans uygulamaları ile Hıristiyan bağışlanmasının iç içe bir ilişkisi bulunmaktadır.

Endüljanslara konu olan Hıristiyan bağışlanma süreci üç aşamadan oluşmaktadır. Tövbekarlık olarak da nitelenen bu durum günahtan duyulan pişmanlık, günahın bir rahibe itiraf edilmesi ve bu bağışlanan günahın dünyevi karşılığının, tazminat ya da kefaretinin yerine getirilmesidir. Katolik konfesyon metinlerinde tövbekarlık eylemleri, yürekte pişmanlık, dilde itiraf, davranışta alçak gönüllülük ve verimli bir kefaret olarak bir bütünlük içinde sıralanmaktadır.[1] Bağışlanan günahın dünyevi karşılığı olan "alçak gönüllülük" ve "verimli bir kefaret" kısmına ilişkin olan endüljans kelimesi, Latince anlamıyla "hayra eğilmek" (*indulgere*) veya "bağışlanma" (*indulgentia*) demektir.[2] Teolojik anlamda ise, Tanrı tarafından bağışlanan günahların manevi karşılığı ödenmiş olmakla birlikte, bu günahların geriye kalan dünyevi cezalarının kilisenin manevi hazinesi aracılığıyla ve kilise hukukuna göre bağışlanmasını ifade eden bir uygulamadır.[3] Günah çıkartmada alınan kutsama günahları siler, ama günahın sebep olduğu tüm bozulmalara çare olmaz. Bunun için günahkarın, kefaretini ödemesi için dünyevi bir ceza çekmesi gerekmektedir. Rahip cezanın durumuna göre günahkar kişiye bir bağış, bir hayır işi, insanlara yardım, isteyerek bazı şeylerden yoksun kalmak ve özveride bulunmak gibi yükümlülükler yükleyebilir.[4] Günahının manevi cezası bağışlanmış olan günahkar Hıristiyanın bu gibi yükümlülükleri yerine getirmesiyle günahının dünyevi cezasından da kurtulduğuna inanılmıştır.

Bu nedenle Katolik Kilisesi'ndeki endüljans doktrini ile uygulamasının tövbe ve itiraf sırrı ile sıkı sıkıya bağlı olduğunu dile getiren

---

[1] *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, çev. Dominik Pamir, (Istanbul: 1893 Filmcilik Ltd. Şti. 2000), s. 353.

[2] Ö. Faruk Harman, "Endüljans", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. XI, (İstanbul: T. D. V. Yayınları, 1995), s. 209.

[3] A. Boudinhon, "Indulgences", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, c. V, ed. James Hasting, (Edinburg: T & T. Clark, 1912), s. 253.

[4] *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, s. 355.

Katolik konfesyon metinleri, endüljansı şu şekilde tanımlamaktadır: "İşlenen günahlardan dolayı günahlar silinmiş olsa da dünyada çekilecek cezanın kısmen ya da tamamen bağışlanması gerekmektedir. İmanlı kişi bu bağışlanmayı, belirli koşulları yerine getirmek suretiyle kilisenin aracılığıyla elde eder. Kilise, kurtarıcılığın dağıtıcısı yetkisiyle Mesih'in ve azizlerin kefaret hazinesini kullanır ve dağıtır."[5] Nitekim, günah işleyerek kilise cemaatinden ve ayinlerden maddi ya da manevi şekilde uzaklaşmış olan kişinin bağışlanıp yeniden eski durumuna gelebilmesi için, tövbekarlık sürecini ifade eden günah itirafı sakramentinin işletilmesi gerekmektedir. Önceki durumuna yeniden kavuşmak ve kutsal ayinlere tekrar katılmak isteyen günahkar kişinin, dinsel mahkemeye günahlarını itiraf etmesi, liyakatsizliğini kabul etmesi ve dinsel otoriteden günahlarının bağışlanmasını istemesi gerekir. Bağışlanan günahın dünyevi cezasına karşılık, belirli bir ceza ve kefarete mecbur bırakılarak günahkarın huzura kavuşması sağlanır. Bir diğer tanımıyla endüljans, bu bağışlanan günahın dünyevi cezası için başvurulan imtiyaz olmaktadır.[6]

Teorik olarak bir endüljans, bağışlanan günahın göz önüne alınması suretiyle kilise tarafından bu günahın dünyevi cezasının tamamen ortadan kaldırılması ya da hafifletilmesidir. Uygulamada ise bu durum, günahkarın hem bu dünyada hem de günahkar ruhların arınma yeri olan arafta ilahi adalet doğrultusunda cezalandırılacağı inancı ile kilisenin bu bağışlama sürecini, hem Mesih, hem Bakire Meryem ve hem de azizlerden elde edilen sınırsız erdemler hazinesine dayanarak bağışlama yetkileri olduğu inancına dayanmaktadır.[7] Bu şekilde Katolik Kilisesi dualar, ibadetler ve hayırlı ameller karşılığında bu hazinenin sağladığı menfaatleri dağıtma konusunda hak ve yetkiye sahip olmuştur.

Endüljansların günahtan doğan dünyevi cezanın tümünün veya bir kısmının bağışlanmasına göre "umumi endüljans" ve "kısmi endüljans" şeklinde iki çeşidi vardır. Umumi endüljans, günahların oluşturduğu dünyevi cezaların tümünün bağışlanmasıdır.[8] Kısmi endüljans ise, günahların oluşturduğu dünyevi cezaların bir kısmının bağışlanmasıdır. Kısmi endüljans için günah itirafıyla birlikte bazı duaların okunması

---

[5] *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, s. 358.

[6] Boudinhon, "Indulgences", ss. 252-254.

[7] Bernard M. G. Reardon, *Religious Thought in the Reformation*, (New York: Longman Inc., 1981), s. 63.

[8] A. John Obrien, *Understanding the Catholic Faith*, (Notre Dame: Ave Maria Press, 1959), s. 242.

yeterli iken, umumi endüljansta, komünyon ayinine katılmak, papalığa ait bir dileği yerine getirmek ve benzeri durumlardan birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şekilde, günlerle, hatta yıllarla ifade edilen süreler içerisinde işlenmiş olan günahların dünyevi cezalarının tamamının ya da bir kısmının bağışlanması söz konusu olmuştur.[9]

Umumi ve kısmi endüljans ayrımına dayalı geleneksel formunu 11. yüzyıl sonlarına kadar genel olarak koruyabilen günah bağışlama ritüeli, Papa II. Urban'ın (1042-1099) 1095 tarihli Clermont Konsili'nde, haçlı ordusuna katılan herkesin umumi endüljansa ulaşacağını ilan edip bunu kanunlaştırmasıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Clermont Konsili'nde alınan bu karar şudur:

> Her kim, şöhret ve zenginlik gayesi olmaksızın, Kudüs'teki Tanrı Kilisesi'nin kurtuluşu için yola çıkarsa, katıldığı bu sefer, onun için bütün günahlarının kefareti olacaktır.[10]

Ortaçağ boyunca uygulanan bu kanunun kapsamı, daha sonra genişletilerek, yalnızca Haçlı Seferleri'ne katılanları değil, Faslılara, Albigenslere[11] ve Türklere karşı yapılan haçlı seferlerini bağışlarıyla destekleyen Hıristiyanları da kapsayacak bir hal almıştır.[12] Papa II. Urban'ın Haçlı seferlerine katılanlar için tesis ettiği bu umumi endüljansın bir benzeri, Papa VIII. Boniface (1234-1303) tarafından bir başka gerekçeyle uygulanmıştır. Boniface, 1300. yıl "Jubilee"si[13] sebebiyle, Roma'daki havari mezarlarını on beş günlük kutsal süre içerisinde ziyaret eden herkesin umumi endüljansa kavuşacağını ilan etmiştir.[14] Endüljansa ilişkin en tartışmalı değişiklik 15. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. Papa IV. Sixtus (1414-1484) tarafından yapılan bir doktrinel düzenleme ile endüljans menfaatleri ölmüş insanlar içinde

---

[9] Obrien, *Understanding the Catholic Faith*, s. 243.

[10] Boudinhon, "Indulgences", s. 253.

[11] Albigensler: 12. ve 13. yy'da Güney Fransa'da yaygın olan ve Maniheizm'in özelliklerini çağrıştıran gnostik yapısıyla dikkatleri çeken bir Hıristiyan heretik ekol. Bkz. Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, (Ankara: Vadi Yayınları, 1998), s. 24.

[12] Boudinhon, "Indulgences", s. 253.

[13] Hıristiyanlıkta Kutsal Yıl; Papa'nın Roma'yı ziyarete gelen herkese genel endüljans sunması. Jubilee yılı kavramı, 1300'de Papa VIII. Boniface tarafından tesis edildi. Boniface, her yüzyılda bir Jubilee yılının geldiğini düşünmüştü. Ancak, sonraları bu süre 25 yıla kadar düştü. En son kutsal yıl 1975'te kutlandı. Jubilee yılında St. Peter'deki Kutsal Kapı açılır ve buradan girenlere genel endüljans sunulur. Bkz. Gündüz, age., s. 205.

[14] Boudinhon, "Indulgences", s. 253.

etkin bir şekilde kullanılmaya başlamıştı. Sixtus'un, 1476 yılında, arafta azap çeken ruhların da bağışlanabileceklerini ilan etmesiyle endüljans, araftaki ruhların da bağışlanmasını sağlayan bir fırsat olarak kabul edilmiştir.[15] Araftaki ruhların bağışlanmasına yönelik olan bu endüljans, çeşitli ritüellerle sağlanmaya çalışılmıştır. Örneğin, bir kişinin diz üstü yürüyüp her basamağını öperek ve "Göksel Babamız" duasını okuyarak Roma'daki Platus Merdivenleri'nin yirmi sekiz basamağını çıkmasıyla bir canı araftan kurtarabileceği ifade edilmiştir.[16]

Bu döneme kadar Katolik Kilisesi'nde görülen endüljans uygulamaları, genelde günahkar kişilerin günahlarının bağışlanmasına yönelik dinsel bir ritüel olarak algılanmıştır. Ancak, sonraki dönemlerde endüljanslar, kilise ya da rahiplik teşkilatına maddi kazanç sağlayan bir ritüel haline dönüşmeye başlamıştır. Nitekim, Rönesans'ın estetik ve sanat akımından etkilenen ve imparatorluk saraylarına özenen Papa II. Julius (1443-1513), 1506 yılında, St. Peter kilisesinin inşasına başlar. Kilisenin yapımını devam ettiren Papa X. Leo (1475-1521), gerekli olan mâli desteğin sağlanması amacıyla bir kez daha endüljans uygulamasına başvurur. Rönesans döneminin ünlü sanatkarlarının yürüttüğü bu kilise inşasının giderlerinin yanı sıra papalık sarayının görkemli ve savurgan yaşamı, şölen, içki ve rüşvetleri de oldukça büyük bir bütçeyi gerektirmektedir. Ayrıca papa politik alanda da etkin olmak için parasal güce ihtiyaç duymaktadır. Örneğin, o dönemde yaklaşan Osmanlı tehdidine karşı bir haçlı direnişi oluşturmak ve Kutsal Roma Germen imparatoru olarak kendisine yakın bir prensin seçimini sağlamak gibi masraf gerektiren askeri ve siyasi planları için papa önemli bir maddi gelire ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca papanın kişisel para sorunları da vardır. Avlanmak için yaptırdığı sarayı ve çevresindeki geniş topraklar papayı durmadan borçlanmaya itmektedir.[17]

Papalığın içinde bulunduğu bu mâli sıkıntıdan kurtulması ve papalık hazinesini artırması için en uygun aracın endüljanslar olduğu düşünülmüştür. Endüljansların papalığın maddi bir kazanç kaynağına dönüştürülmesi için günah bağışlama uygulaması üzerinde bazı doktrinel de-

---

[15] H. Daniel-Rops, *The Protestant Reformation*, (London: J. M. Dent & Sons Ltd., 1963), s. 277. Reardon, 63.

[16] Einen Sormunen, *Martin Luther: Kutsal İnanç Adamı*, tr.?, (Istanbul: Zafer Matbaası, 1984), s. 20.

[17] Sormunen, *Martin Luther: Kutsal İnanç Adamı*, ss. 40-41.

ğişikliklerin yapılması gerekmiştir. Önceki endüljans uygulamalarından günahların dünyevi tazminat ya da kefaretleri dinsel amaçlara uygun olan ibadet ve bedeller iken yeni endüljans uygulamasında bu dinsel eylemler dünyevi ya da maddi karşılıklara dönüştürülmüştür. O zamana kadar tesbih çekme, perhizli olma, kiliseye bağış yapma ya da fakirlere sadaka verme karşılığında bağışlanmış olan günahlar için bu kez parasal bedeller tespit edilmiştir. Bu şekilde, manevi açıdan günahı bağışlanan Hıristiyanın, bu günahının dünyevi karşılığı olarak bir takım hayırlı davranış yerine doğrudan kiliseye para vermesi kararlaştırılmıştır. Dolayısıyla endüljans belgelerine ulaşmada artık, yalnızca kişisel olarak günahlardan bağışlanma itirafıyla birlikte günahların bağışlanmasının maddi karşılığını ödeme ve kilise ya da rahiplik teşkilatına para verme şartı koşulmuştur. Böylelikle umumi ve kısmi endüljans imtiyazını belirten belgeler önceden hazırlanarak, süresine göre tespit edilen ücretlerle halka sunulmaya başlanmıştır. Dolayısıyla, günahların kefareti sadece para ile ifade edilir olmuş, rahmet ve bağışlanma için gerekli olan dinsel ibadet ve dualara fazla gerek duyulmamıştır. [18]

Günahların dünyevi cezalarının karşılığında para ödenmesi uygulaması, bağışlanması istenen suçlara göre bir fiyat düzenlemesinin yapılmasını gerektirmiştir. Bu nedenle Papa Leo, işlenen günah ve suçların para karşılığında bağışlanmasını içeren otuz beş maddelik bir liste hazırlamıştır. *Taxa Camerae* adını taşıyan bu listede bedeli ödendiği sürece bağışlanamayacak günahın olmadığı görülmektedir. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

> Bir rahibin bir rahibeyle ya da kendi kuzenleriyle, yeğenleriyle veya kızlarıyla, yani herhangi bir kadınla cinsel günah işlemesi karşılığında 67 pound 12 şilin vermek suretiyle bağışlanması sağlanacaktır.
>
> Bir rahip zina günahının yanı sıra doğaya ya da hayvanlara karşı işlediği günahlarının bağışlanmasını da istiyorsa 219 pound 15 şilin ödemelidir.
>
> Bir bakireyi iğfal eden rahibin 2 pound 8 şilin ödemek suretiyle günahından kurtulması mümkündür.
>
> Manastırda ya da dışarıda bir ya da birkaç erkekle cinsel ilişkiye giren bir rahibenin bağışlanması için 131 pound 15 şilin gerekmektedir.

---

[18] Daniel-Rops, *The Protestant Reformation*, s. 278.

Bütün davalardan kurtulmak ve yasak ilişkilerini rahatça sürdürmek isteyen zinakar bir kadın, bu isteğinin gerçekleşmesi için papaya 87 pound 3 şilin ödeyecektir.
Tecavüz, soygun ve kundakçılık suçlarının bedeli 131 pound 7 şilindir.
Ruhban sınıfı dışındakilere karşı işlenen cinayet suçu 15 pound 3 şilin karşılığında ortadan kalkmaktadır.
Bu katil aynı gün birden fazla insanı öldürmüş olsa da bir kişiyi öldürmüş gibi bedel öder.
Karısına kötü davranan koca kiliseye 3 pound 4 şilin, karısını öldürmüşse 17 pound 15 şilin, eğer karısını başka birisi ile evlenmek üzere öldürmüşse fazladan 32 pound 9 şilin ödeyerek suçundan kurtulur. Bu sırada kocaya yardım edenlerin her biri 2 pound vermelidirler.
Çocuğunu boğarak öldüren baba 17 pound 15 şilin ödemelidir. Bu miktar bir yabancıyı öldürmenin cezasından 2 pound fazladır.
Rahmindeki çocuğunu düşürerek öldüren annenin ve suça ortak olan babanın her ikisinin de 17 pound 15 şilin ödemesi gerekmektedir.
Kardeş, kız kardeş, anne ya da babasını öldüren 17 pound 5 şilin ödemelidir.
Kilise hiyerarşisinin yüksek kademelerindeki piskopos veya baş keşiş öldüren 131 pound 6 şilin ödeyerek günahından kurtulur.
Farklı zamanlarda bir çok rahibi öldüren bir kimseden, ilk cinayeti için 137 pound 6 şilin geri kalanları için bunun yarısını ödemesi gerekir.
Dinsel sapkınlar fikirlerinden dönmüş olsalar da 269 pound ödemeleri gerekmektedir. Yakılmış, asılmış ya da herhangi bir şekilde idam edilmiş bir sapkının oğlunun itibarı 218 pound 16 şilin ödeme yapmadığı sürece iade edilmez.[19]

Bu liste dolandırıcılık, kaçakçılık, borçların ödenmemesi, kutsal günlerde et yeme yasağını çiğneme ve papazlık rütbesi almak isteyen rahiplerin bağışlanması gereken suçlarını içeren bedeller olarak sürüp gitmektedir. Dinsel cezaları bağışlanmış olan günahların dünyevi cezalarına karşılık olarak istenen bu bedellerden en yüksek olanının kiliseye

[19] The Taxa Camarae of Pope Leon X. [URL]: Online http: //perso.wanadoo.es/estudioateo/documentos/bulas.htm

karşı gelen "sapkınlara" uygulandığı görülmektedir. Bu durumda, o dönem içinde kilisenin bu tür endüljans uygulamalarına karşı olmak dinsel sapkınlık olarak tanımlanmaktadır.

Papa X. Leo, St. Peter kilisesi için ilan ettiği bu tarifeden günah bağışlamak üzere Avrupa'nın pek çok ülkesine endüljans tüccarları göndermiştir. Papalık endüljansların Almanya'daki yürütülmesi işini Mainz Başpiskoposu olan Albert von Hohenzollern'in idaresine verir. Albert papadan, denetimi altına üç piskoposluk almış ve bu yüzden papalığa yıllarca sürecek büyük bir borca girmiştir.[20] Bu makam için papalığa vermesi gereken parayı Alman bankerlerden borç alan başpiskopos, borcuna karşılık olarak Alman halkından toplayacağı endüljans gelirlerini göstermiştir. Böylece endüljans gelirinin bir kısmı St. Peter kilisesi için papaya giderken, diğer kısmı da başpiskopos Albert'in borçlarına karşılık Alman banker Augsburglu Fugger'in hesabına aktarılmaya başlamıştır.[21] Bu nedenle Almanya'dan önemli bir gelir beklentisinde olan başpiskopos bu bölgeye güçlü bir hatip olan ve ikna yeteneği bulunan Dominik tarikatı rahibi olan Johann Tetzel'i halka, kendileri veya araftaki yakınlarıyla sevdikleri için günah bağışlatıp endüljans belgesi almaya teşvik edici vaazlar yapması ve paraları toplaması için görevlendirir. Tetzel, halkın dinsel hislerine yön veren iyi bir hatip olduğunu kısa sürede gösterdiği vaazlarında, daha çok, araftaki ruhlara yönelik hassas duyguları edebi cümlelerle harekete geçirebilmiştir. Bir vaazında halka şöyle seslenmiştir:

> Ölen anne ve babalarınızın ve akrabalarınızın sesini işitiyor musunuz? Onlar, 'Tanrı'nın eli bize vuruyor, bize acıyın! Büyük acılarda azap çekiyoruz. Ama siz, birkaç kuruşunuzla bizi buradan kurtarabileceğiniz halde kurtarmak istemiyorsunuz' diye bağırıyorlar. Baba oğluna, anne kızına şöyle haykırıyor: 'Sanki beni ısırıyor, etimi yiyorsunuz. Sizi biz doğurduk, ekmeğimizi verdik, sizi eğittik. Mal ve mülkümüzü size bıraktık. Ama siz, bizi bu azaptan kurtarmak istemeyecek kadar katı yüreklisiniz.[22]

---

[20] V. H. H. Green, *Luther and the Reformation*, (London: B. T. Batsford Ltd., 1974), s. 61.

[21] Owen Chadwick, *The Secularization of the Mind in the 19th Century*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1975), s. 41.

[22] Sormunen, *Martin Luther: Kutsal İnanç Adamı*; s. 42.

Tetzel'in vaazlarında kullandığı "kutuya atılan para çınlayınca ruh araftan dışarı sıçrar"[23] gibi bazı ifadeler, anonim ve edebî bir mısra şeklinde Alman halkı arasında hızla yayılmıştır. Ancak Tetzel'in başarıyla sürdürdüğü endüljans satışı Alman topraklarındaki Saksonya Prensi III. Frederick'i oldukça rahatsız etmiş ve prens, rahip Tetzel'in Saksonya'ya girmesini yasaklamıştı. Frederick'in bu davranışının nedeni, Tetzel'in kendi yönetimindeki halka geleneksel olarak sunulan endüljans affına alternatif bir endüljans uygulamasını vaz ediyor olmasıdır. Zira Frederick, kutsal emanetlerden oluşan bir koleksiyonun sahibiydi ve öteden beri, halkının günahlardan arınıp kurtuluşa ermeleri için bu emanetleri ziyaret etmelerini istemekteydi. Prens Frederick'in koleksiyonu, bazı azizlerin kemiklerini, İsa'nın beşiğinden kalma bir tahtayı, kundak bezinden bir parçayı, annesi Meryem'in birkaç damla sütünü[24], Tanrı'nın Musa'ya göründüğü yerdeki çalıdan bir parçayı, İsa'nın oniki havarisinden birisi olan şehit Bartolomeus'un yüzünden alınan deriyi ve Beytlehem çocuk katliamında öldürülen bazı çocukların kafa derilerini[25] de ihtiva eden 17.443 parçadan oluşuyordu.[26] Wittenberg Şato Kilisesi'nde korunan bu emanetlerin önünde, belirli günlerde dua eden ve bağışlanmayı dileyen kişinin 127.797 yıllık[27], hatta 1.902.202 yıl 270 günlük[28] endüljans kazandığına yani sözü edilen süreler kadar günahlarının bağışlandığına inanılmaktaydı. Prens Friedrick dahi bu sayede, 127.799 yıllık endüljans kazandığına ve birden fazla cennete nail olacağına ve hatta kendisinin kazandığı bu endüljans vasıtasıyla araftaki tüm günahkarların bağışlanabileceğine inanmıştır. Frederick, büyük harcamalarla bir araya topladığı bu kutsal emanetleri ziyaret etmek suretiyle bağışlanmaya kavuşma fırsatı varken insanların Tetzel'in sattığı endüljans belgeleri karşılığında bağışlanmalarına karşı çıkmaktadır.[29]

Endüljan tüccarı rahip Tetzel Saksonya'ya giremese de pek çok Alman prensliğini baştan başa dolaşıp af ticaretini sürdürmekte ve bir örneğini ekte sunduğumuz para karşılığı dinsel kurtuluş beratlarını sat-

---

[23]" Sobald das Geld im Kasten Klint. Die Seele aus dem Fegfeuer springt!" Bkz. Green, *Luther and the Reformation* s. 61.
[24] Daniel-Rops, *The Protestant Reformation*, s. 278.
[25] Sormunen, *Martin Luther: Kutsal İnanç Adamı*, s. 43.
[26] Chadwick, age., s. 42.
[27] Daniel-Rops, *The Protestant Reformation*, s. 277.
[28] James Atkinson, *The Trail of Luther,* (London: B. T. Batsford Ltd., 1971), s. 31.
[29] Daniel-Rops, *The Protestant Reformation*, s. 277.

maktadır. Önünde haç, papalık arması ve kendi mevkisini gösteren işaretleri taşıyan Tetzel, görkemli bir alayla kentlere girerek endüljans üzerine vaazlar verip insanları para karşılığında bağışlanmaya çağırıyordu. Günahlarından endişe eden insanlar da hem kendilerini hem de araftaki yakınlarının ruhlarının bağışlanması için Tetzel'den akın akın endüljans belgesi almaya geliyorlardır. Bu belgeler bir süre sonra Saksonya'nın Wittenberg kentinde bulunan Martin Luther'e kadar ulaşmıştı. İnsanlar rahip Luther'e endüljans belgelerini göstererek günahlarından pişmanlık duymadan bir formalite olarak günahlarını bağışlamasını istediler.[30] Bu durum karşısında Luther, endüljanslara karşı olan düşüncelerini açıkça ifade etmeye ve af ticareti yapan kilise görevlilerinin şahsında hiyerarşik üyesi olduğu papalığı eleştirmeye başlamıştır.

2. Endüljanslar ve Protestan Reformasyonu

Papalığın endüljans uygulamaları neredeyse bütün Avrupa'da bütün hızıyla devam ederken Katolik bir rahip olan Luther, o dönemde Katolik inancının ve papalılık uygulamasının pek çoğuna yönelik ciddi şüpheler içerisindedir. Katolik inancını Tanrı'ya iman ve karşılıksız bağışlanma yerine, insanlara dünyevi davranışları ve maddi bedeller karşılığında bağışlanma vaadinde bulunduğu için eleştirmektedir. Katolik manastırlarda yetişmiş bir rahip olarak Luther, kutsal metin bilgisiyle de Katolik Kilisesi'ne karşı yönelttiği eleştirilerine sağlam teolojik kanıtlar da sağlayabilmiştir. Onun Katolik Kilisesi'ne aykırı olarak öne sürdüğü ilk düşüncesi, günahkar Hıristiyanların iyi davranışları olmaksızın ve dinsel kuralları yerine getirmeksizin sadece Tanrı'ya olan imanlarıyla bağışlanıp cennete kavuşacakları inancıdır.[31] Dolayısıyla Luther çok daha öncesinden Katolik Kilisesi'nin Tanrı anlayışına, kurtuluşa ulaşma sürecinde imandan çok dünyevi davranışları öne çıkarmasına, ruhban sınıfının suiistimallerine ve Katolik Kilisesi'nin genel uygulamalarına tepki göstermektedir. Sadece imana değil kişisel davranış ve maddi bedellere göre düzenlenen endüljans uygulamaları Luther'in papalığa yönelttiği eleştirilerin neredeyse tümünü içinde barındıran bir Roma Katolik Kilisesi suiistimali görünümündedir.

---

[30] Sormunen, *Martin Luther: Kutsal İnanç Adamı*, s. 43.

[31] Luther, "Preface to the Complete Edition of Luther's Latin Writings, 1545", Career of the Reformer IV, *Luther's Works*, ed. J. J. Pelikan, H. C. Oswald & H. T. Lehmann, (Philadelphia: Fortress Press, 1999, c1962), c. xxxiv, ss. 336-337.

Wittenberg Katolik Augustinci manastırında bulunduğu sıralarda Luther, o dönemde henüz yaygınlaşan endüljanslar üzerine verdiği bir vaazında papalığı şiddetle eleştirmiştir. Ona göre endüljanslar, oldukça merhametsiz bir ihtiras faaliyetine dönmüştür. Çünkü kilisenin af tüccarları için keselerine girecek olan paralar, ruhlar için kurtuluş dileyen insanlardan daha değerlidir. Onlar kendi endüljanslarına sahip olanların derhal kurtuluşa ereceklerine inanırlar. Halbuki erdemli duruma gelen veya erdemliliğini yükseltenler için endüljanslara gerek yoktur. Ancak, kendisine ceza yüklenmiş ve aklanması gerekenlere bağışlama ihsan edilir. Ayrıca endüljanslar, derhal cennete götüreceğine inanılan ölünün peşinden de gitmez. Fakat, saf düşünceli insanların çoğu, günahlarından tamamen uzaklaştırılarak hemen cennete konulacakları ve böylece işledikleri günahların cezasını çekmeyecekleri söylenerek aldatılırlar. Nitekim papa, ancak kendi yüklediği günahlardan dolayı araftaki ruhu kurtarabilir. Onun için bu endüljanslarla araftaki ruhların kurtulduğunu söylemek anlamsızdır. Papa, ruha, kilisenin ihtiyaç duyduğu ücret mukabili bağışlayabileceğini, karşılıksız olarak bağışlamadığı için zalimdir.[32]

Luther bu vaazının üzerinden çok geçmeden hemen hemen aynı gerekçelere dayanan endüljans eleştirilerini halka ilan etmeye kara verir. O dönemin geleneklerine göre, tartışma açmak isteyen kişiler düşüncelerini yazdıkları bir belgeyi herkesin görebileceği bir yere asardı. Luther de bu yöntemi uygulayarak Şehitler Bayramı gününde, 31 Ekim 1517'de halkın Wittenberg şatosu kilisesi önüne geleceğini düşünerek Latince kaleme aldığı endüljans karşıtı tezlerini bu kilisenin kapısına asarak ilan eder. Asıl başlığı "Endüljanslara Eleştiri ve Doksan Beş Tez" veya "Endüljansların Gücü ve Etkisi Üzerine Tartışma" başlığını taşıyan bu metinde Luther endüljans uygulamalarına yönelik tepkilerini dile getirmekteydi. İlk bakışta, endüljans uygulamalarına yönelik bir eleştiri görüntüsü veren doksan beş maddelik bu manifesto, aslında endülјansların yanı sıra papalık otorite ve yetkileriyle, ruhban sınıfının çeşitli uygulamalarını sorgulayan bir bildiri niteliğindedir. Luther iman, kurtuluş, tövbe, dinsel otorite ve benzeri bütün reformist görüşlerinin özünü, bu doksan beş maddelik tezinde işlemektedir. Luther'i halkın gündemine getiren ilk çıkışı da bu doksan beş maddelik endüljans eleştirisidir.

---

[32] Bkz. Katherine Leach, *The German Reformation*, (London: Macmillan, 1991), s. 33-34.

Endüljans eleştirisi metninin en önemli maddeleri şu şekilde öne çıkmaktadır: "Kilise sadece kendisinin yüklediği cezaları bağışlayabilir. Papanın kendi yüklediği cezaların dışındakileri affetme yetki ve otoritesi olmadığından onun uyguladığı endüljansların cezayı bağışlayıcı bir etkisi olamaz. Kilise, Tanrı'nın yetkisinde olan günahın ilahi cezasını dahi bağışlayamaz. Günahların bağışlanması süreci sadece bu dünyaya aittir. Arafta bulunan ölülere dua ile yardım edilmesine rağmen papanın o ruhlar üzerinde herhangi bir otoritesi yoktur. Gerçek tövbe ilahi bağışlanmayı beraberinde getirir. Dolayısıyla endüljanslara gerek yoktur. Erdemler hazinesi de kilise tarafından yanlış anlaşılmaktadır. Mesih'in ve onun azizlerinin hazinesi papanın tasarrufunda değildir. Kilisenin gerçek hazinesi Tanrı'nın ihtişam ve lütfu olan en kutsal İncildir."[33] Luther endüljanslara hem teolojik ve ahlaki yozlaşma hem de ticari sömürü açısından karşı koymuştur. Bu metniyle o, rahip Tetzel'in uyguladığı endüljansları eleştirmekle birlikte aslında endüljanslara ilişkin papalık otoritesini eleştirmiştir. Çünkü ruhların araftan kurtuluşunu vaad eden bizzat papadır. Bu açıdan *Doksan Beş Tez* temel olarak üç eleştirel unsur içermektedir. Birincisi, günahlardan bağışlanma gibi manevi bir konuda paraya başvurulmasıdır. Bu kapsamda temel olarak para kazanmak uğruna Petrus'un ve azizlerin kemikleri ile onlardan kalan kutsal emanetlere sığınıldığı ifade edilmektedir. Luther bütün Hıristiyanların varlığının bu doymak bilmez basalika tarafından yutulduğunu dile getirmektedir. Luther, ünlü zengin Lidya kralı Krezüs kadar zengin olan papanın neden bu kiliseyi kendi parasıyla yaptırmadığını sormaktadır. İkinci eleştiri ise, papanın araf üzerinde gücü ve yetkisi olmadığı düşüncesine dayanmaktadır. Ona göre papalık endüljanslarının cezayı ortadan kaldırma yetkisi yoktur. Çünkü günah ve cezayı Tanrı yüklediğinden, bağışlama yetkisi de ona aittir. Papalık karşıtı metnindeki üçüncü eleştiri ise günahkarın durumuyla insan olarak papalığın gereğinden fazla ilgilenmesine yöneliktir. Tanrı'nın günahkar kullarının bu dünyada ya da arafta bağışlanmasını murad edecek kadar onlara bağışlama sunma bir insan olarak papanın yetkisinin dışındadır. Kullarını merhametli olarak Tanrı'dan daha fazla düşünen söz konusu değildir.[34]

---

[33] Luther, "Ninety-Five Thesis or Disputation on Power and Efficacy of Indulgences", Career of the Reformer I, *Luther's Works*, c. xxxı, ss. 25-35.

[34] Roland H. Bainton, *Here I Stand*, (New York: New American Library, 1950), ss. 61-62.

Ana hatlarıyla bu içeriğe sahip olan metin Latince olduğu için halkın önceleri anlayamadığı eleştiriler kısa sürede pek çok dile tercüme edilerek çoğaltılmış ve kopyaları bütün Almanya'nın yanı sıra Fransa, İspanya ve İngiltere'ye ulaşmıştır. Katolik Kilisesi'nin Luther'e karşı tehditkar tepkisi ise Luther'in taraftarlarının çoğalmasından başka bir işe yaramamış ve Luther gittikçe bir reform lideri olmaya başlamıştır. Nitekim o dönemlerde yaşamış bir Protestan yazar çok kısa bir sürede bütün Avrupa'ya yayılan Luther'in öğretilerine "sanki mesajları melekler taşıyordu" diyerek bir kutsallık da yüklenmiştir. Çünkü Roma'nın uzağında yaşayan sıradan bir rahip bir anda milli bir figüre dönüşmüş ve *respublica Christiana* olarak nitelenen papalık ve kilise kurumunu ürpertmiştir.[35]

Endüljans eleştirisi mahiyetiyle halka duyurulan bu manifesto, Luther'in içinde bulunan reformist duyguların ilk kez dışa vurumu ve Lutheran reform sürecinin tarih sahnesine çıkışı anlamına gelmektedir. Doksan beş maddelik bu tez, yerel bir vaaz ya da duyuru olmanın ötesinde, Hıristiyanlık dünyasının temel bir çok dogmasını irdeleyen evrensel nitelikli bir eleştiri mahiyetindedir. Bu doksan beş maddede Lutheran reformasyon olarak nitelenen tüm reform teolojisini ortaya konulmaktadır. Luther'in öncelikle papalığın endüljans uygulamalarının kutsal metin kaynağından yoksun olduğu iddiası, zamanla papalığın ve Katolik Kilisesi'nin dahi kutsal metin temeline dayanmadığı ve dolayısıyla dinsel otoritelerinin söz konusu olmadığı inancına dönüşmüştür. Katolik Kilisesi tarafından bu sapkın görünen düşüncelerinden dolayı aforoz edilen Luther, çok geçmeden Ortaçağ Hıristiyanlarını kuşatan devasa manevi krallık olan Katolik Kilisesi'ne karşı reformasyon bayrağını açmıştır. Protestan teolojinin temelini oluşturan bu reform girişimin endüljans gibi gelenekleri değil dinsel kaynak olarak sadece kutsal metni geçerli tanımaktadır. Hatta reformasyon, sadece imanla kurtuluşu ileri sürerek endüljansları da içerecek şekilde iyi davranışların gereksiz olduğunu, bunların Mesih'in erdemini küçümsediğini ileri sürmüştür. Endüljanslara karşı dile getirilen bu doktrin aslında Protestanlığın temelini oluşturmaktadır.

Protestan reformasyonu tarafından şiddetle eleştirilen Katolik Kilisesi, başta endüljans istismarları olmak üzere rahiplerin din dışı uygu-

[35] Hajo Holborn, *A History of Modern Germany: The Reformation*, (Princeton: Princeton University Press, 1982), s. 125.

lamaları ve dinsel sömürüleri gibi bazı hatalarını gözden geçirmişler ve bu eleştirilerin kaynağını tartışmışlardır. Bunun sonunda Katolik konfesyon metinlerinde Katolik öğretisinde endüljansların teolojik anlamı korunmakla birlikte uygulama sürecinde bazı yanlışların yapıldığı kabul edilmektedir. Günah karşılığında yapılan bağışlama uygulamasının manevi cezayı bağışlamakla birlikte dünyevi cezanın bağışlanmadan kaldığını, kilisenin de bağışlanmayan dünyevi ceza karşılığı günahkarın üzerine bazı dinsel ödev ve uygulamalar yüklediği klasik doktrin tekrar sağlanmıştır. Öte yandan endüljans uygulamasının Ortaçağ'da yanlış anlaşılmaktan kaynaklanan bir istismar aracı olduğu ve maddi bedeller karşılığında yanlış bir şekilde günahların bağışlandığı vurgulanmaktadır.[36] 1967 yılında Papa VI. Paul endüljans doktrinini gözden geçirerek uygulamaya ilişkin bazı düzenlemelerde bulunmuştur. Endüljansın kilisenin yardımı ile günahkar olan insanların günahlarının dünyevi cezalarından arınmaları olarak tanımlanmakta ve günahkarı kendi davranışları ile günahından kurtaran sadece bir bağışlanma süreci olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, araftaki ruhların bu dünyadaki dua ve yalvarmalar ile bağışlanabileceği dile getirilmektedir.[37] Böylece, Ortaçağ'da olduğu gibi parasal bir bedel karşılığında insanların kendi günahlarını ya da araftaki ruhların kurtuluşunun papalık tarafından temin edilmesi düşüncesi reddedilmiş bunu yerine hayırlı davranışlar, ibadetler ve ölmüş yakınlar için bağışlanma duaları konulmuştur.

Sonuç

Hıristiyanlığın, günahkarın işlediği suç ve günahlardan arınması gibi oldukça iyi niyetli bir uygulaması olarak başlayan günah bağışlama sakramenti, zamanla Katolik Kilisesi ve papalık tarafından günahkar Hıristiyanların endişe ve umutlarının sömürülme kaynağına dönüştürülmüştür. İnsanların maddi bedellerle günahlarından kurtulup cennete hak kazanmaları, bu sömürünün yanı sıra ciddi bir dinsel sorumsuzluğu da ortaya çıkarmıştır. İnsanlar günahlarına biçilen bedeli hem kendi adlarına hem de geçmişlerinin adına ödeyerek papalık mührünü taşıyan bir berat almakta ve bununla bağışlandıklarını düşünmüşlerdir. Bizim kültürümüzde "cennetin tapusu" olarak nitelenen bu uygulama, tarihin en dikkat çeken dinsel istismar örneklerinin başında gelmektedir.

---

[36] *The Christian Faith in the Doctrinal Documents of the Catholic Church*, ed. Jacques Dupuis, "Indulgences", (Bangalore: Theological Publications in India, 1996), s. 656.

[37] *The Christian Faith*, "Indulgences", s. 663.

Kilisenin endüljans uygulamasının dinsel bir dayanağının bulunmadığını ve bunların kilise ve papalığın dünyevi kazanç kaynağı olduğunu dile getirenlerin başında Katolik Kilisesi hiyerarşisi içinde ve Katolik manastırlarda yetişen Luther gelmektedir. Luther'in teolojik kanıtlarıyla desteklediği endüljans eleştirileri zaman içinde kilise, papalık ve ruhban sınıfıyla birlikte bütün Katolik düşünceye karşı bir eleştiri ve başkaldırı eylemine dönüşmüştür. Nitekim Luther, endüljanslar bir yana, Katolik Kilisesi'nin Tanrı, iman, ibadet, kutsal metin ve bağışlanma gibi pek çok doktrini hakkında önemli şüpheler taşımaktadır. Kilisenin endüljans istismarı Luther'in şüphelerindeki haklılığını gösteren ve Protestan refromasyonunu başlatan önemli bir kıvılcım olmuştur. Artık papalığın başta endüljanslar olmak üzere bütün dinsel uygulamalarına karşı olan Hıristiyanlar Lutheran reformunun yanında yer almaktadır.

Katolik Kilisesi zaman içinde endüljans uygulamaları konusundaki bazı teolojik yanlış anlamaların ortaya çıktığını kabul ederek endüljansların kiliseye maddi kaynak sağlayan doktrinel yapısını değiştirmiş olsalar da bu uygulama, Katolik Hıristiyanlığının bölünmesine neden olan reformasyonun başlatıcı unsuru olmuştur. Refromasyon ise Katolik birliğin parçalanması ve en güçlü Hıristiyan mezheplerinden olan Protestanlığın kurulmasına yol açmıştır. Bununla birlikte, Protestan reformu sürecinde etkisini azaltan ve zamanla ortadan kalkan maddi bedelli endüljans uygulaması, Hıristiyanlık tarihindeki en korkunç dinsel sömürü ve istismar örneği olarak hatırasını sürdürmektedir. Bu durum Tanrı ile kulları arasındaki manevi iletişime kilise ve ruhban adıyla insani bir eklemlenmenin doğal sonucudur. Hıristiyanlık, endüljanslar konusunda Ortaçağ uygulaması formundan uzak durmaya çalışsa da günah bağışlama sakramenti ve kilisenin aracılığı öğretileriyle bu gibi istismar güdülerini bünyesinde taşımaya devam etmektedir.

drei Mark

Ablass.

drei Mark

In nomine Papae,

auf Lebzeit.

Ich, Kraft der mir anvertrauten apostolischen Macht, spreche dich los von allen geistlichen Censuren, Urtheilssprüchen und Strafen, die du verdient hast, überdies von allen von dir begangenen Excessen, Sünden und Verbrechen, wie groß und schändlich sie auch sein mögen und um welch Sach willen es auch sei, auch für die unserm allerheiligsten Vater dem Papste reservirten Fälle.

Ich lösche jeglichen Makel der Untüchtigkeit, alle Zeichen der Ehelosigkeit aus, die du dabei erhalten haben magst. Ich erlasse dir die Strafen, die du im Fegfeuer hättest erdulden müssen. Ich gestatte dir wieder die Theilnahme an den kirchlichen Sakramenten.

Ich einverleibe dich wieder der Gemeinschaft der Heiligen und setze dich in die Unschuld und Reinheit zurück, in der du zur Stunde deiner Taufe gewesen bist. So, daß im Augenblick deines Todes das Thor, durch welches man in den Ort der Qualen und Strafen eingeht, verschlossen bleibt und jenes sich aufthut, welches zum Paradies der Freude führt. Solltest du nicht bald sterben, so bleibt diese Gnade unerschütterlich bis zu deinem Lebensende.

Im Namen des heiligen Vaters, Amen.

Johann Tietzel,
apostol. Commissarius.

In Vollmacht aller Heiligen
und in Erbarmung gegen Dich, absolvire
Ich Dich von allen Sünden und Missethaten und erlasse Dir alle Strafen auf zehn
Tage.

Johannes Tietzel

EK: 16.YÜZYILA AİT ENDÜLJANS BERATI[*]

---

[*] Rahip Johann Tetzel tarafından Almanya bölgesinde günahların bedeli olarak satışa sunulan 16. yüzyıla ait bu iki endüljans beratından ilki ömürlük bağışlamayı içer-

Papa'nın Adıyla

-Ömürlük-

Üç Mark *Üç Mark*

Papalığın bana verdiği yetki ile kilisenin, senin hakkında yapmış olduğu tüm suçlamaları, yükümlü olduğun tüm hüküm ve cezaları, ayrıca yapmış olduğun aşırılıkları, ne kadar büyük ve utanç verici olsa da, hangi sebepten işlenmiş olsa da ve hatta Mukaddes Pederimiz Papa için söz konusu olsa da işlemiş olduğun tüm günah ve suçlarını ben bağışlıyorum. Ben, senin kendi iraden ve isteğin dışında karşı karşıya kaldığın her türlü kusur ve erdemsizlik belirtisini bütünüyle siliyor ve ortadan kaldırıyorum. Seni Arafta yükümlü olacağın tüm günahlardan azad ediyor, kilise ayinlerine katılmana izin veriyorum. Seni yeniden kutsal topluluğa dahil ediyor ve vaftiz anında olduğun gibi seni, eski saf ve günahsız haline geri getiriyorum. Böylece ölüm anında, günahkarları ceza ve azap yerine götüren kapı senin için kapanacak ve sana sevinç cennetlerinin kapısını açacaktır. Şu anda ölüm seni bulmasa dahi, ömrünün sonuna kadar bu bağışlanma belgesi senin için geçerli olacaktır.

Mukaddes Babamızın adıyla

Amin

Rahip Johann Tetzel

***

Azizlerin sana olan şehadeti ve merhameti ile on gün süresince işlemiş olduğun tüm günah ve kötülüklerden seni azad ediyor ve tüm cezalarını bağışlıyorum.

Johann Tetzel

Kaynakça

ATKINSON, James, *The Trail of Luther,* (London: B. T. Batsford Ltd., 1971).

BAINTON, Roland H., *Here I Stand*, (New York: New American Library, 1950).

BOUDINHON, A., "Indulgences", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, c. V, ed. James Hasting, (Edinburg: T & T. Clark, 1912).

---

irken ikincisi daha az bir bedel karşılığı sadece on günlük günahlara karşılık gelmektedir. Bu endüljans belgesi için James Atkinson, *The Trail of Luther*, (London: B. T. Batsford Ltd., 1971), s. 32 kaynak olarak kullanılmıştır.

CHADWICK, Owen, *The Secularization of the Mind in the 19th Century*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1975).

DANIEL-ROPS, H., *The Protestant Reformation*, (London: J. M. Dent & Sons Ltd., 1963).

GREEN, V. H. H., *Luther and the Reformation*, (London: B. T. Batsford Ltd., 1974).

GÜNDÜZ, Şinasi, *Din ve İnanç Sözlüğü*, (Ankara: Vadi Yayınları, 1998).

HARMAN, Ö. Faruk, "Endüljans", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. XI, (İstanbul: T. D. V. Yayınları, 1995).

HOLBORN, Hajo, *A History of Modern Germany: The Reformation*, (Princeton: Princeton University Press, 1982).

Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri, çev. Dominik Pamir, (Istanbul: 1893 Filmcilik Ltd. Şti. 2000).

LEACH, Katherine, *The German Reformation*, (London: Macmillan, 1991).

LUTHER, Martin, *Luther's Works,* ed. J. J. Pelikan, H. C. Oswald & H. T. Lehmann, (Philadelphia: Fortress Press, 1999, c1962).

OBRIEN, A. John, *Understanding the Catholic Faith*, (Notre Dame: Ave Maria Press, 1959).

REARDON, Bernard M. G., *Religious Thought in the Reformation*, (New York: Longman Inc., 1981).

SORMUNEN, Einen, *Martin Luther: Kutsal İnanç Adamı*, tr.?, (Istanbul: Zafer Matbaası, 1984).

The Christian Faith in the Doctrinal Documants of the Catholic Church, ed. Jacques Dupuis, "Indulgences", (Bangalore: Theological Publications in India, 1996).

The Taxa Camarae of Pope Leon X. [URL] Online: http: //perso.wanadoo.es/estudioateo/documentos/bulas.htm

Indulgence Practice of the Roman Catholic Church and Its Effects on the Protestant Reformation

Abstract

Indulgence is the remission by the Church of the temporal penalty due to forgiven sin, in virtue of the merits of Christ and the saints. In the course of time indulgence which is related to the Christian sacrament of confession has been changed into religious abuse and spiritual exploitation of Christians by the medieval Catholic Church. Paying money for being excluded from the temporal punishment of forgiven sins under name of church indulgence was opposed by a Catholic priest called Martin Luther. Luther declared that Catholic Church had abused the indulgence in his famous "Ninety-Five Thesis". As is well known through the publication of these theses Protestant reformation began. Thus, the medieval Catholic Church's indulgence had been one of the most important reasons of emergence of Protestantism.

Key Words: Indulgences, Martin Luther, Reformation, Protestantism.